

Paerewa Paetae

Aronga	Hauora 3.5		
Ingoa	Te āta tātari i ngā āhuatanga o te taukumekume hei para huarahi e pai ake ai ngā hononga tāngata		
Kaupae	3	Whiwhinga	5
Marau akoranga	Te Marautanga o Aotearoa		
Kokonga akoranga	Hauora - Wāhanga Ako		
Mana rēhita	Kua rēhitatia	Te rā i mana ai	17 Whiringa-ā-rangi 2016
Te rā e arotakengia ai	31 Hakihea 2020	Te rā i puta ai	17 Whiringa-ā-rangi 2016

Te Hononga ki te Marautanga

Iahu mai tēnei paerewa paetae i te Taumata 8 o *Te Marautanga o Aotearoa*, i whakaputaina e Te Pou Taki Kōrero i te tau 2008.

Whāinga Paetae

Tangata, Huatau o te Whanaungatanga

2   *Ka āta tātari i ngā wheako, ngā waiaro me ngā uara ka whai wāhi mai ki ngā taukumekume; te whakaahua i ngā huarahi hei whai e pai ake ai ngā hononga tāngata*

Tangata, Whanaungatanga

1   *Ka āta tātari i te āhua o ngā hononga tāngata i ngā horopaki huihuinga tāngata huhua*

E hono ana ki te Papa Whakaako mō te Hauora kei te pae tukutuku nei:

<http://tmoa.tki.org.nz/Te-Marautanga-o-Aotearoa/Taumata-Matauranga-a-Motu-Ka-Taea>

Te Hononga ki ngā Tikanga Aromatawai

Arā ngā Tikanga Aromatawai mō tēnei paerewa paetae, kei te:

<http://tmoa.tki.org.nz/Te-Marautanga-o-Aotearoa/Taumata-Matauranga-a-Motu-Ka-Taea>

Paerewa Paetae

<p>Paetae Te āta tātari i ngā āhuatanga o te taukumekume hei para huarahi e pai ake ai ngā hononga tāngata.</p>	<p>Hei tohu i te paetae:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ka whakamārama i: <ul style="list-style-type: none"> – ngā tirohanga rerekē ki ngā taukumekume, me ngā take e puta ake ai he tirohanga rerekē – ngā āhuatanga ka pā atu ki te hauora o ngā tāngata e taukumekume ana, te hauora o ū rātou hoa, me te porihanga. • Ka tautohu i ngā rautaki e pai ake ai ngā hononga tāngata.
<p>Kaiaka He kaiaka te āta tātari i ngā āhuatanga o te taukumekume hei para huarahi e pai ake ai ngā hononga tāngata.</p>	<p>Hei tohu i te kaiaka:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ka whakaputa whakaaro: <ul style="list-style-type: none"> – hei tautoko, hei whakahē rānei i ngā tirohanga rerekē ki ngā taukumekume – hei tautoko i ngā ariā hauora pērā i te tikanga, te kawa, te pono, te tika, te waiaro, te uara, te tōrangapū, te ohanga, te porihanga, te ahurea, te whanaungatanga, te mana tangata.
<p>Kairangi He kairangi te āta tātari i ngā āhuatanga o te taukumekume hei para huarahi e pai ake ai ngā hononga tāngata.</p>	<p>Hei tohu i te kairangi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ka āta wetewete i ngā tirohanga rerekē ka whai wāhi mai ki ngā taukumekume me ngā pūtake i rerekē ai tētahi i tētahi. • Ka tūhono i ngā painga o ngā hononga tāngata ki te hauora o te whānau, te hapū me te iwi.

Kōrero Āpiti

E whai ake nei ngā whakamārama o ngā tino kupu, kīanga rānei:

<p>taukumekume</p>	<p>He tautohe, he whakatete, he tirohanga rerekē rānei ki tētahi kaupapa kōrero. Ko ētahi tauira pea, ko ngā take ā-whānau, ā-hapū, ā-iwi, pērā i ngā mea o mua, o nāianei tonu rānei, arā ko:</p> <ul style="list-style-type: none"> • te tukanga kokoraho o te Tiriti • te raupatu whenua • ngā pakanga whenua • te hono ki a Papatūānuku • te tūkino whenua • te rapu hinu mā te tuku waipēhi • te takahi tikanga, te takahi kawa • te mana motuhake • ngā pānga o ngā kaupapa hauora ki te Māori • te mahi tinihanga i te hākinakina • te whakamahi pāpāho • ngā whakaahua Māori tūturu
--------------------	---

	<ul style="list-style-type: none"> • te mana o te rawa • ngā tikanga whakatipu tamariki.
hononga tāngata	He whanaungatanga taukumekume kore, he hononga rarata, ko te rangimārie, ko te āhuareka, ko te atawhai ūna hoa haere.
tirohanga	Ko ngā waiaro, ngā uara, ngā whakapono o te tangata e akiaki ana i te āhua o te taukumekume.

Kuputaka:

āta tātari te rapu hinu mā te tuku waipēhi tirohanga	critically analyse fracking perspective/s
--	---

Tātari Kounga

- 1 Me mātua whakamana ngā Kaituku Akoranga me ngā Whakahaere Whakangungu Ahumahi e te Mana Tohu Mātauranga o Aotearoa ka rēhita ai i ngā hua ka puta mai i ngā aromataawai ki ngā paerewa paetae.
  - 2 Ko ngā Kaituku Akoranga me ngā Whakahaere Whakangungu Ahumahi kua mana, ā, e aromataawai ana i ā rātou hōtaka ki ngā paerewa paetae, me uru rātou ki ngā pūnaha whakaōrite e tika ana mō aua paerewa paetae.

Ko te tohutoro ki te Mahere Whakamana, Whakaōritenga hoki

0233